

Asia: VN/21297/2023

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä koskien pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia (1. vaihe)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Puolustusministeriö toteaa aluksi, että Puolustusvoimien rikostorjunnan toimialan kannalta työryhmämietinnön keskeisimmät muutosehdotukset koskevat salaisia pakkokeinoja: salaiset etsinnät ja osallistuva tietolähde. Rikoksesta epäillyn vangitseminen ei juurikaan aktualisoidu sotilasrikosten tutkinnassa. Lausunnossa keskitytään siten vain pakkokeinolain 10 luvun muutosehdotuksiin.

Yleistä

Puolustusvoimat on esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan esitutkintaviranomainen poliisin, Tullin, ja Rajavartiolaitoksen ohella. Puolustusvoimien osalta esitutkinnasta on säädetty sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetussa laissa (89/2025, jälj. SKRTL). Työryhmämietintöön liittyen Pääesikunnan suorittamassa sotilasrikosten tutkinnassa sovelletaan tavanomaisista pakkokeinoista kotietsinnän ja paikanetsinnän säännöksiä. Pakkokeinolain 10 luvun mukaisia salaisia pakkokeinoja sovelletaan sotilasrikosten tutkinnassa rajatusti. Sotilasrikosten selvittämiseksi ei, eikä myöskään paljastamiseksi taikka estämiseksi, voida toteuttaa tietolähdetoimintaa.

Yhteensovittamistarve

Oikeusministeriö on pyytänyt, että lausunnoissa kiinnitettäisiin erityistä huomioita mietinnön jaksoissa 2.3.2.5 ja 5.1.5 esiin tuotuun yhteensovittamistarpeeseen ja sitä koskevaan arvioon. Mietinnön mukaan ainakin Rajavartiolaitosta ja Tullia koskevissa rikostorjuntalaeissa on epäjohtomukaisuuksia ja päällekkäisyyksiä, joiden yhteensovittamistarvetta arvioitaisiin myöhemmin erikseen.

Puolustusministeriö ei tässä vaiheessa Puolustusvoimien osalta tunnista vastaavaa epäjohtomukaisuutta taikka päällekkäisyyttä suhteessa pakkokeinolain säännöksiin. Sotilasrikosten

selvittämisessä käytettävistä salaisista pakkokeinoista on säädetty varsin selkeästi ja erottelu on tehty mietinnössä todetulla tavalla; rikosten selvittämisessä käytettävistä salaisista pakkokeinoista säädetään pakkokeinolaissa ja muusta salaisesta tiedonhankinnasta sotilaskurinpidosta annetussa laissa.

Sotilaskurinpidosta annetun lain 92 §:n mukaan pääesikunnan esitutkintaa hoitavien virkamiesten käytettävissä ovat seuraavat salaiset pakkokeinot: - tukiasematiedon hankkiminen - suunnitelmallinen tarkkailu - tekninen kuuntelu, lukuun ottamatta asuntokuuntelua - tekninen katselu - esineen, aineen tai omaisuuden tekninen seuranta - telesoitteen tai telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkiminen.

Yleisesti ottaen puolustusministeriö yhtyy mietinnössä esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan kaikkien esitutkintaviranomaisten käytössä olevista salaisista pakkokeinoista olisi syytä säätää pakkokeinolaissa.

Salainen kotietsintä ja salainen paikanetsintä

Työryhmämietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uudesta salaisesta kotietsinnästä ja salaisesta paikkaan kohdistuvasta etsinnästä. Muutosten tavoitteena on parantaa toimivaltaisten esitutkintaviranomaisten rikostorjuntakyvykkyksiä. Muutokset on rajattu pakkokeinolain säännöksiin ja siten vain esitutkinnassa käytettäviin keinoihin.

Esityksen mukaan salaisen kotietsinnän käyttöala olisi sidottu voimassa olevan pakkokeinolain 10 luvun 3 §:n rikoslistaukseen ja salainen paikanetsintä pakkokeinolain 10 luvun 16 §:ssä säädetyn teknisen kuuntelun edellytyksiin.

Puolustusministeriö kannattaa työryhmämietinnön säännösehdotuksia ja pitää uusia toimivaltuuksia ehdottoman tarpeellisina vastaamaan yhteiskunnassa tapahtuneeseen muutokseen.

Rikostorjuntaviranomaisille on luotava riittävät edellytykset torjua järjestäytynyttä ja muuta vakavaa rikollisuutta ja siten lisätä yhteiskunnallista turvallisuutta.

SKRTL 187 §:ssä säädetään Pääesikunnan rikostorjuntatehtäviä suorittavien ja muiden esitutkintaviranomaisten yhteistoiminnasta. Säännös mahdollistaa, että poliisi suorittaa yksin taikka yhteistoiminnassa tehtävän, johon Puolustusvoimilla ei ole toimivaltaa.

Ehdotetut salainen kotietsintä ja salainen paikanetsintä voidaan toteuttaa vain varsin vakavien rikosten tutkinnassa ja ne edellyttävät sellaista erityisosaamista, jota on poliisilla. SKRTL 187 §:n nojalla Pääesikunta voisi pyytää tilanteen edellyttäessä poliisin suorittamaan ko. salaisia pakkokeinoja.

Uusien säännösten mukaisia toimivaltuuksia Pääesikunta ei voisi itsenäisesti suorittaa, ellei SKRTL:n 92 §:n luetteloa Pääesikunnan käytettävissä olevista salaisista pakkokeinoista muuteta.

Osallistuva tietolähde

Puolustusvoimilla on toimivalta toteuttaa tietolähdetoimintaa ainoastaan vastatiedustelun salaisessa tiedonhankinnassa (SKRTL 147-149 §) ja sotilastiedustelussa. Esitetyllä uudella osallistuvalla tieto-

lähdetoiminnalla ei siten ole suoria vaikutuksia Puolustusvoimien suorittamaan sotilasrikosten esitutkintaan, jossa ei ole toimivaltaa toteuttaa tietolähdetoimintaa.

Puolustusministeriö kannattaa työryhmämietinnön säännösehdotuksia, joilla tehostettaisiin rikostorjuntaviranomaisten mahdollisuuksia selvittää vakavia rikoksia ja rikoskokonaisuuksia. Mikäli säännösmuutos toteutuu rikosten selvittämisen puolella pakkokeinolakiin, tulisi myöhemmin ottaa harkittavaksi, onko vastaava muutos toteutettavissa soveltuvien osin rikosten estämisessä ja paljastamisessa.

Ylimääräisen tiedon käyttäminen

Työryhmämietinnössä ehdotetaan ampuma-aserikoksen lisäämistä pakkokeinolain 10 luvun 56 §:n 2 momentin luetteloon rikoksista, joiden osalta ylimääräistä tietoa saadaan käyttää, jos ylimääräisen tiedon käyttämisellä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

Puolustusministeriö pitää tärkeänä, että toimivaltaiset esitutkintaviranomaiset voivat kohdistaa tutkintatoimia ja selvittää ampuma-aseisiin liittyviä rikoksia tehokkaasti. Puolustusministeriö yhtyy mietinnön tahtotilaan saada laittomat ampuma-aseet pois yhteiskunnasta ja rikollisilta. Esityksellä voidaan arvioida olevan positiivinen vaikutus myös Puolustusvoimien ampuma-aseisiin ja patruunoihin kohdistuvan rikollisuuden torjumisessa.

Palojärvi Pia
Puolustusministeriö

Gau Anna
Puolustusministeriö